

Ontwerpend Onderzoeken en Onderzoekend Ontwerpen – Bewust Balanceren tussen Beweging en bewijs (lectorale rede)

Dr. Mark Gellevij (lector)

Met bijdragen van (kenniskringleden):

- Dr. Kariene Mittendorff
- Jolise 't Mannetje, MSc
- Simone van der Donk, MSc
- Dr. Karin Truijen

Contact:

Saxion - Kenniscentrum Onderwijsinnovatie
Lectoraat Innovatief en Effectief Onderwijs
M.H. Tromplaan 28, kamer S1.77

7513 AB Enschede

Postbus 70000

7500 KB Enschede

T: 053 – 4871522

M: 06 – 20179485

I: www.saxion.nl/onderwijsinnovatie

E: m.r.m.gellevij@saxion.nl

ONTWERPEND ONDERZOEKEN EN ONDERZOEKEND

ONTWERPEN – BEWUST BALANCEREN TUSSEN

BEWEGING EN BEWIJS..... 3

Wetenschappelijk onderzoek als fundament	7
Ervaring in de onderwijs beroepspraktijk	9
De beroepspraktijk als fundament voor onderzoek	12
De adoptie-participatie aanpak.....	43
Dankwoord.....	46

Ontwerpend Onderzoeken en Onderzoekend Ontwerpen – Bewust Balanceren tussen Beweging en Bewijs

Kom verder. Saxion.

Ontwerpend Onderzoeken & Onderzoekend Ontwerpen Bewust Balanceren tussen Beweging en Bewijs

Lectorale rede dr. Mark Gellevij

Met bijdragen van kenniskringleden:

Dr. Kariene Mittendorff
Jolise 't Mannetje, MSc
Simone van der Donk, MSc
Dr. Karin Truijen

Het voorbereiden van deze lectorale rede is een typisch voorbeeld van een onderwijskundige ontwerptaak. Het maken van een les zou je kunnen zeggen. Vandaag mag ik, met mijn vier kenniskringleden, in ongeveer 70 minuten jullie proberen iets te leren. Dit zinnetje 'vandaag mag ik, met mijn vier kenniskringleden, in ongeveer 70 minuten jullie proberen iets te leren' lijkt eenvoudig, maar zit vol informatie, en vooral ook vol met vragen die je moet beantwoorden voordat ik jullie iets kan gaan leren. Ik heb ongeveer 70 minuten tot mijn beschikking, en we houden ons verhaal met z'n vijven. Die informatie is lekker helder. Maar de vragen zijn ingewikkelder en daarmee de basis voor het onderzoek dat aan deze lectorale rede, dit onderwijskundig ontwerp, is voorafgegaan.

De twee belangrijkste vragen zijn: wát wil ik jullie vandaag leren, en wé zijn jullie? Met andere woorden, wat wil ik graag dat jullie hebben onthouden als je hier weggaat, en wat kan ik eigenlijk van jullie verwachten? Waar zijn jullie toe in staat? Of nog anders gezegd, waar moet het vandaag over gaan en hoe maken wij het voor jullie interessant en nuttig?

Om met die laatste vraag te beginnen heb ik systematisch onderzocht wie hier vandaag zouden komen. Dat was op zich eenvoudig, want we hebben jullie voor het grootste deel zelf uitgenodigd. Op basis van de namenlijst voor de uitnodigingen weet ik jullie achtergrond en ben ik tot op zekere hoogte in staat om jullie mogelijke interesses in te schatten. En daar heb ik me dus mooi mee in de nesten gewerkt. Begrijp me vooral niet verkeerd, we vinden het werkelijk fantastisch dat jullie hier zijn, maar voor mijn onderwijskundig ontwerp, deze lectorale rede, zijn jullie allemaal zo verschillend dat het knap lastig is daar een interessant en nuttig verhaal voor te maken, wat ook nog eens door jullie allemaal begrepen kan worden. Er zitten hier vandaag bijvoorbeeld docenten van Saxion, studenten die deelnemen aan de master Leren & Innoveren, onderzoekers van universiteiten en hogescholen, mensen van de Politie, projectpartners van ROC en bedrijfsleven, maar ook onze ouders, familie en vrienden, zelfs muzikanten, mijn oma van bijna 86 en natuurlijk mijn negenjarige dochters Meike en Aniek. Allemaal van harte welkom en ik hoop dat we een verhaal hebben gemaakt waar jullie allemaal vanuit je eigen verschillende achtergrond en interesse iets aan zullen hebben.

De tweede vraag die ik moet beantwoorden voor dit onderwijskundig ontwerp, deze les, is waar deze rede over moet gaan?! Nou, dat mochten wij als lectoraat helemaal zelf weten. En alhoewel dat heel prettig lijkt, is dat vanuit het moeten maken of ontwerpen van iets juist vreselijk ingewikkeld. We hebben ervoor gekozen om met ons verhaal heel dicht bij onze eigen werkzaamheden te blijven. Vanmiddag zullen we jullie vertellen over het onderzoek waar wij als lectoraat aan werken, zodat jullie een beetje op hoogte kunnen komen van wat we doen. Een beetje, want in de beschikbare tijd kunnen we lang niet alles vertellen, en dat hoeft ook niet, want die informatie kun je vinden op onze website. Wat we vandaag wel willen doen is voorbeelden van onze werkzaamheden gebruiken om jullie mee te nemen op onze zoektocht naar de manier waarop wij als lectoraat denken in het HBO het beste onderzoek te kunnen doen. En alhoewel daar best het nodige over is geschreven,

komen we toch telkens problemen tegen waar we oplossingen voor moeten verzinnen. Dilemma's waar we een keuze of richting in moeten bepalen. We houden dus vandaag een praktisch verhaal. Geen theoretische verhandeling, maar een verhaal op basis van onze ervaringen met HBO onderzoek van de afgelopen 3 jaren, met als uitkomst aan het eind van deze rede een aanpak hoe wij nu en in de toekomst ons onderzoek aanpakken.

Mag dat dan? Een lectorale rede die vooral gaat over ervaringen en de theorie (althans vandaag) een beetje negeert of buiten beschouwing laat? Ja!, dat mag, want we mochten immers zelf weten waar deze lectorale rede over zou gaan. Maar dat is meer een grapje dan serieus bedoeld en niet de werkelijke redenen voor deze keuze om vandaag over onze ervaringen, dilemma's en oplossingen te praten. We hebben de afgelopen periode gemerkt dat er in het relatief nieuwe veld van het HBO onderzoek nog veel te ontdekken is over wat er kan, wat er moet, maar vooral wat we willen bereiken met onderzoek en ook onderwijs binnen het HBO, en daar denken we in ons lectoraat ook voortdurend over.

Paul Schnabel, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau verwoordde tijdens de opening van dit hogeschooljaar wat mij betreft precies wat we willen bereiken met onderzoek in het HBO. Hij had het over Bruikbaarheid. HBO onderzoek zou zich vooral moeten richten op onmiddellijke bruikbaarheid voor het beroep, voor de beroepspraktijk. Je moet volgens hem, en ik citeer: 'niet proberen langzij te komen bij universiteiten met fundamenteel of academisch onderzoek. Doe dat in godsnaam niet. Je hebt er niks aan, en het lukt toch niet. Het gaat om Bruikbaarheid.' Einde citaat. Dat je niks aan fundamenteel onderzoek hebt is natuurlijk niet waar, maar dat bedoelt Paul Schnabel denk ik ook niet. Hij bedoelt volgens mij dat je andere manieren van werken, andere methoden van onderzoek nodig hebt om tot die onmiddellijke bruikbaarheid voor die beroepspraktijk te komen. Maar hoe dan? Mijn kenniskringleden Kariene, Jolise, Simone, Karin en ik komen allemaal vanuit een academische opleiding en zijn geschoold in het uitvoeren van onderzoek op basis van die wetenschappelijke methoden en technieken. Wij ervaren inderdaad dat die manier van werken de onmiddellijke bruikbaarheid van onderzoek in de weg kan zitten, en zoeken daar creatieve oplossingen voor. Dat ons dat dilemma's oplevert zal duidelijk zijn, en we laten jullie er graag een paar zien aan de hand van voorbeelden uit ons werk.

Eén van de interessantste opmerkingen die Paul Schnabel maakte over het kunnen komen tot Bruikbaarheid was de waarde die je in het HBO onderzoek zou moeten hechten aan wat hij noemde 'practice based evidence', in tegenstelling tot het 'evidence based practice'. Dat zijn voor een leek moeilijke termen, dus ik leg dat even uit. Hij zegt dat het binnen het HBO onderzoek juist waardevol is om datgene wat werkt in de praktijk, dat wat je ziet en ervaren hebt dat goed gaat, onder de loep moet nemen en je daarvan bewust moet worden, zodat je vanuit dat ervaringsbewijs kunt verbeteren. Dit in tegenstelling tot het verbeteren van de praktijk op basis van vooral wetenschappelijk bewijs. Het werkt eigenlijk twee kanten op. Gebruiken van wetenschappelijke kennis of bewijs om de praktijk te verbeteren, maar vooral ook

praktijkervaring gebruiken als aangrijpingpunt, als net zulk krachtig bewijs om van uit te mogen gaan en op voort te borduren.

Behalve dat we dus zelf een onderwerp mochten kiezen voor deze rede, voel ik me door Paul Schnabel gesteund. Ik voel me prettig om vandaag nou juist vanuit de praktijk te beginnen en jullie te vertellen over onze ervaringen als HBO onderzoekers, en te vertellen over ons streven om te komen tot Bruikbaarheid voor onze beroepspraktijk. We willen jullie vertellen over de weg die wij gaan en zijn gegaan in ons op bruikbaarheid gerichte onderzoek. En we proberen ons daar bewust van te zijn, steeds beter in te worden, maar vooral ook bewijs voor te vinden. Vanuit de Beweging van de praktijk zoeken we Bewijs, maar we brengen de onderwijspraktijk ook graag in Beweging, op basis van Bewijs maar ook vanuit ervaringen van onszelf, maar vooral ervaringen van anderen, zowel binnen als buiten het onderwijs. Vandaar ook de titel van deze rede. Ontwerpend Onderzoeken en Onderzoekend Ontwerpen – Bewust Balanceren tussen Beweging en Bewijs.

Op 1 oktober 2009, nu drie jaar geleden, ben ik gestart als lector bij Saxion Hogescholen met als inhoudelijke opdracht om samen met mijn steeds groeiende kenniskring onderzoek te doen binnen het thema Innovatief en Effectief Onderwijs.

In het eerste deel van deze rede schets ik hoe ik hier zo ben terecht gekomen. Hoe ik vanuit een experimenteel-wetenschappelijke ‘opvoeding’, via werkervaring in de onderwijspraktijk bij de Politieacademie, nu met enthousiasme en overtuiging bezig ben met praktijkonderzoek hier binnen Saxion. Dat doe ik om jullie duidelijk te maken welke ontwikkeling mij tot hier heeft gebracht. Daardoor begrijp je wellicht beter waarom ik bepaalde zaken nu belangrijk vind en hoop ik tegelijkertijd duidelijk te maken dat verschillende onderzoeksbenaderingen juist vanwege die verschillen elk hun unieke toegevoegde waarde hebben.

In het tweede deel zal ik samen met Kariene, Jolise, Simone, Karin aan de hand van voorbeelden beschrijven welke dilemma’s we tijdens het onderzoek in ons lectoraat tegenkomen en welke keuzes we daarin maken. Met als uiteindelijke uitkomst een set uitgangspunten en een aanpak hoe wij praktijkonderzoek idealiter zouden willen uitvoeren om ons onderzoek maximaal bruikbaar te kunnen laten zijn voor de beroepspraktijk.

Kom verder. Saxion.

Ontwerpend Onderzoeken & Onderzoekend Ontwerpen Bewust Balanceren tussen Beweging en Bewijs

Wetenschap als fundament

Wetenschappelijk onderzoek als fundament

Ik heb een universitaire achtergrond. Ik rondde een studie af aan de Universiteit Twente, ben daar gepromoveerd, en heb aansluitend als universitair docent onderzoek gedaan en onderwijs gegeven. Mijn onderzoek had als doel een bijdrage te leveren aan de (verdere) ontwikkeling van theorie en ontwerpregels op te leveren om onderwijs te kunnen verbeteren. Het type onderzoek dat ik daarvoor gebruikte was voornamelijk quasi-experimenteel. Dat betekent dat twee of meer groepen leerlingen werden vergeleken in een zo realistisch mogelijke, maar gecontroleerde en vaak gesimuleerde context. Zo hebben we de invloed van een beperkt aantal variabelen gemeten, om daar vervolgens ontwerprichtlijnen uit te formuleren en de theorie mee te 'bewijzen'.

Je zou kunnen zeggen dat ik tijdens deze universitaire opvoeding steeds heb gezocht naar bewijzen die gebeurtenissen in onderwijs en leren verklaarden. Bewijs zou je hier kunnen definiëren als: op wetenschappelijke wijze aangetoonde statistisch significante verschillen tussen variabelen in gecontroleerde, gesimuleerde gebeurtenissen.

Die wetenschappelijke onderzoeksbenadering is voor mij mijn fundament. Zoals gezegd was het uiteindelijke doel steeds om de praktijk te kunnen verklaren en van daaruit het onderwijs in de gewenste richting te veranderen. Het onderzoek was daarbij primair. Daarmee bedoel ik dat omwille van de kwaliteit van het onderzoek de te onderzoeken onderwijssetting werd aangepast, of beter, in meer of mindere mate werd gesimuleerd. Die noodzaak de praktijk zoveel mogelijk te controleren heeft als gevolg dat het bewijs dat wordt gevonden vaak gaat over een klein aantal

variabelen. Bewijs, anders gezegd, over een heel klein deel van de werkelijkheid. Omdat bij dit type onderzoek bewijs wordt gezocht voor een erg klein deel van de werkelijkheid, en het plaatsvindt in een gesimuleerde setting, is de verwachting dat de onderwijspraktijk daarmee slechts beperkt zal zijn veranderd en kan veranderen.

Mijn wetenschappelijke opvoeding, en daarmee mijn fundament, kun je samenvatten als het willen 'bewijzen' en het zoeken naar 'de waarheid' als grootste goed. Bewijzen *hoe* iets werkt, bewijzen *waarom* iets werkt. Ik ben me bewust geworden dat daarbij een aantal kernkenmerken voor mij geldt, en die ik voor mezelf in kaart gebracht. Deze zijn: onafhankelijkheid, zorgvuldigheid, controleerbaarheid, simulatie en transparantie. Mijn omschrijving van deze kernkenmerken van die (quasi-experimentele) wetenschappelijke onderzoeksbenadering staan hieronder.

Kom verder. Saxion.

Kernkenmerken voor een quasi-experimentele wetenschappelijke onderzoeksaanpak

Onafhankelijkheid	Als onderzoeker stel je je bewust 'buiten' de onderwijspraktijk. Je kijkt, je meet, je interpreteert en concludeert als een buitenstaander over de praktijk. Je beïnvloedt in de praktijk slechts die variabelen waar je onderzoek naar doet.
Zorgvuldigheid	Alle stappen in het onderzoek voer je zo precies en doordacht mogelijk uit. Je laat zo min mogelijk overaan het toeval.
Controleerbaarheid	Je zorgt dat je buiten de te onderzoeken variabelen de praktijk zoveel mogelijk onveranderlijk houdt. Hoe die te onderzoeken variabelen veranderen bepaal je als onderzoeker zelf.
Simulatie	Je zet de praktijk die je wilt onderzoeken zoveel mogelijk in dienst van het onderzoek. Alhoewel je daarmee wat af raakt van de werkelijke praktijk, moet je dat wel doen om onafhankelijkheid, zorgvuldigheid en controleerbaarheid te kunnen waarborgen.
Transparantie	Uiteindelijk gaat het er om onomstotelijk en glashelder te maken hoe en waarom iets werkte zoals het werkte. Je rapporteert over je gecontroleerde en gemanipuleerde variabelen.

Na deze opvoeding in de wetenschappelijke wereld kreeg ik de mogelijkheid te werken in een wereld buiten het onderzoek: de praktijk van kennis en onderwijsontwikkeling.

Kom verder. Saxion.

Ontwerpend Onderzoeken & Onderzoekend Ontwerpen
Bewust Balanceren tussen Beweging en Bewijs

Wetenschap als fundament
Ervaring in de onderwijs beroepspraktijk

Ervaring in de onderwijs beroepspraktijk

Ik heb het genoegen gehad om geruime tijd als projectleider en manager bij de Politieacademie in de praktijk van kennis en onderwijsontwikkeling te mogen werken. In deze functies heb ik samen met vele anderen geprobeerd de praktijk waarin we werkten in de gewenste richting te verbeteren. Het ging daarbij om het ontwikkelen van bepaalde onderwijskundige producten en kennissystemen, en om het leiden en verbeteren (reorganiseren) van de organisatie die gericht was op onderzoek, dienstverlening en ontwikkeling op het gebied van beroepsgericht Politieonderwijs en de beroepspraktijk van de Politie.

Wat ik in eerste instantie deed was de kernkenmerken uit mijn wetenschappelijke fundament gebruiken in mijn nieuwe werk in deze beroepspraktijk. Ik wilde een onafhankelijke houding aannemen, zorgvuldig te werk gaan, zorgen dat wat ik deed controleerbaar was, en voortdurend streven naar transparantie rondom de totstandkoming en redenen van werking van de veranderingen die we in de beroepspraktijk realiseerden. U mag me gerust naïef noemen, maar van die ambitie bleek weinig terecht te kunnen komen.

Redenerend vanuit de kernkenmerken uit mijn wetenschappelijke fundament, mijn houvast zeg maar, leerde ik al snel dat er bij werken in de beroepspraktijk geen onafhankelijkheid bestaat. Je eigen rol en positie, hoe onafhankelijk ook bedoeld, bepaalt mede hoe die beroepspraktijk zich ontwikkelt. Belangen van jezelf en van

anderen maken dat onafhankelijkheid er feitelijk niet is. In de beroepspraktijk is veel van elkaar afhankelijk.

Mijn streven naar zorgvuldigheid werd weliswaar bijzonder gewaardeerd, maar bleek niet vol te houden. Wel doordachte plannen werden doorkruist door veranderend beleid, en deadlines dwongen tot een meer trial-and-error aanpak. Ook het vastleggen en daarmee borgen van aanpak en argumenten werd door de snelheid van de beroepspraktijk ingehaald en weerhouden.

Ik wilde controleerbaarheid realiseren in de producten en systemen die we ontwikkelden. Ik wilde bijvoorbeeld weten door te testen waarom de ene oplossing beter werkte dan de andere. Echter, in de beroepspraktijk geldt vaak de regel: 'als het maar werkt!'. En als het dan werkt, snel verder naar het werkend maken van een volgende klus.

Tenslotte wilde ik graag transparant zijn over het 'hoe' en 'waarom' van de gerealiseerde oplossingen. Maar als er al tijd en ruimte was om te reflecteren op gebeurtenissen, bleek de analyse en interpretatie daarvan bijzonder lastig. De transparantie over de werking van de gesimuleerde praktijk die je bij een wetenschappelijk experiment verkrijgt is in de beroepspraktijk moeilijk haalbaar. De beroepspraktijk is, zo bleek mij, vaak zo complex dat de maximale transparantie die ik kon bereiken een 'best guess' was.

Mijn ervaringen in en met deze beroepspraktijk waren voor mij weliswaar revolutionair, maar daardoor zeker niet onaangenaam. Ik heb bij de Politie met ongelooflijk veel plezier gewerkt en verschrikkelijk veel geleerd. Juist daardoor werd ik gedwongen de kernkenmerken van mijn wetenschappelijke scholing en werkervaring te spiegelen aan mijn ervaringen in deze beroepspraktijk. Belangrijk daarbij was dat ik besepte dat het onderwijs dat ik vanuit de wetenschappelijke benadering heb onderzocht slechts een benadering van de werkelijke beroepspraktijk is geweest. De beroepspraktijk laat zich niet vangen in een gecontroleerd quasi-experimenteel onderzoeksdesign. Ik heb geprobeerd op basis van mijn eigen ervaringen ook voor de beroepspraktijk kernkenmerken te formuleren. Deze zijn: afhankelijkheid, snelheid, veranderlijkheid, realiteit en complexiteit.

Kom verder, Saxion.

Kernkenmerken voor het werken in de beroepspraktijk

Afhankelijkheid	Wat je doet en wat er gebeurt in de beroepspraktijk wordt door van alles en nog wat beïnvloed. Alles staat in verband met van alles. Zelf heb je daar als onderzoeker en ontwerper een rol in, net als (vele) anderen.
Snelheid	In de beroepspraktijk gaan de zaken vaak veel sneller dan je wilt. Je kunt het vaak niet eens bijhouden. Soms wordt die snelheid bewust zo opgelegd, maar vaak wordt die snelheid door allerlei factoren die je zelf niet in de hand hebt bepaald. Tijd om zorgvuldig te werk te gaan ontbreekt nogal eens.
Veranderlijkheid	De beroepspraktijk verandert continu. De richting van de verandering is soms te sturen, maar veel veranderingen komen onverwacht en heb je zelf niet of nauwelijks in de hand.
Realiteit	Aan wat er in de beroepspraktijk gebeurt is niets kunstmatigs of nep. Het is waar je het als onderzoeker of ontwerper mee moet doen. Het is de werkelijkheid waarmee je wordt geconfronteerd.
Complexiteit	Hoe en waarom gebeurtenissen in de beroepspraktijk gaan zoals ze gaan kun je onderzoeken en beschrijven. Alle variabelen die gebeurtenissen bepalen en beïnvloeden te beschrijven is ondenklijk. Daarvoor is de werking van de praktijk veel te ingewikkeld.

Kom verder, Saxion.

Ontwerpend Onderzoeken & Onderzoekend Ontwerpen Bewust Balanceren tussen Beweging en Bewijs

Wetenschap als fundament
Ervaring in de onderwijs beroepspraktijk
De beroepspraktijk als fundament voor onderzoek

De beroepspraktijk als fundament voor onderzoek

Als lectoraat hebben wij nu de mogelijkheid om onze ervaringen en de kernkenmerken in zowel de wetenschappen als de beroepspraktijk te bundelen, te combineren. Als academisch geschoolde onderzoekers weten wij met z'n vijven dat een zo zuiver mogelijke wetenschappelijke benadering zijn kracht en waarde vindt in het bewijzen van kleine delen van de werking van een kunstmatige beroepspraktijk. Het leidt aan de andere kant ook tot de bewustwording dat de beroepspraktijk kenmerken heeft die het onmogelijk maken om de werkelijkheid in zijn totale omvang en dan ook nog eens tijdig op een wetenschappelijke manier te onderzoeken. Binnen het lectoraat hechten we aan een wetenschappelijke benadering, maar willen we in de allereerste plaats streven naar onmiddellijk voor de beroepspraktijk bruikbare resultaten uit ons onderzoek. De vraag die we ons stellen is hoe we nu kunnen komen tot 'the-best-of-two-worlds'.

Kom verder. Saxion.

Kernkenmerken vanuit de wetenschap en de beroepspraktijk

Wetenschap		Beroepspraktijk
Onafhankelijkheid	↔	Afhankelijkheid
Zorgvuldigheid	↔	Snelheid
Controleerbaarheid	↔	Veranderlijkheid
Simulatie	↔	Realiteit
Transparantie	↔	Complexiteit

Wanneer we de kernkenmerken van het werken vanuit wetenschappelijk onderzoek en de kernkenmerken van het werken in de beroepspraktijk naast elkaar zetten vormen deze telkens de extremen op een schaal. Elke schaal helpt ons, ons bewust te zijn van de keuzes die we maken bij het opzetten van een onderzoek in onze beroepspraktijk, het onderwijs. Daarbij zijn we ons er erg van bewust dat wat je wint aan het opschuiven op een schaal richting het ene extreem, je verliest aan de andere kant.

Aan de hand van deze vijf continua, je zou ze ook dilemma's kunnen noemen, zullen we in het vervolg van deze rede proberen aan te geven welke keuzes wij hebben gemaakt in ons onderzoek. Ik zal telkens kort een schaal inleiden, waarna Kariene, Jolise, Simone en Karin een voorbeeld zullen geven waarin we als praktijkonderzoeker onze plaats moesten bepalen op de betreffende schaal.

Kom verder, Saxion.

Kernkenmerken vanuit de wetenschap en de beroepspraktijk

Wetenschap		Beroepspraktijk
Onafhankelijkheid	↔	Afhankelijkheid
Zorgvuldigheid	↔	Snelheid
Controleerbaarheid	↔	Veranderlijkheid
Simulatie	↔	Realiteit
Transparantie	↔	Complexiteit

Onafhankelijkheid-Afhankelijkheid

Wanneer je je als onderzoeker onafhankelijk opstelt, ergens van een afstand naar kijkt en zo geen deel uitmaakt van de beroepspraktijk, ervaar je op een andere manier hoe de praktijk in elkaar zit dan wanneer je er middenin staat. Wanneer je de afhankelijkheden in de praktijk wilt begrijpen kan dat het beste door afhankelijkheden zelf te ervaren. Bijvoorbeeld door als onderzoeker te participeren in die beroepspraktijk. Maar wanneer je deel uitmaakt van de praktijk verstoort dat je onafhankelijke blik wellicht. We stellen onszelf de vraag wat het meeste oplevert: de subjectieve ervaring van je afhankelijke positie middenin de praktijk of de objectieve kijk van een onderzoeker als buitenstaander?

Ons onderzoek naar gebruik van sociale media in het onderwijs, en ook ons onderzoek naar de eerste Saxion Ipad klas binnen de Academie voor Pedagogiek en Onderwijs maakt duidelijk hoezeer je eigen ervaringen als onderzoeker belangrijk zijn bij dit type onderzoek naar onderwijsvernieuwingen. Karin Truijen geeft een voorbeeld waaruit dit blijkt.

Bijdrage Karin Truijen – Onderzoek Sociale media

Zoals u wellicht weet, heeft de populariteit van sociale media een ongelooflijke vlucht genomen. Sociale media gaan over het faciliteren en creëren van 'virtual communities': elektronisch ondersteunde sociale netwerken, waarin mensen of groepen mensen, samenwerken en gezamenlijk leren. Sociale media zijn voor studenten vaak de gewoonste zaak van de wereld. Studenten zetten binnen een handomdraai hun aantekeningen van geschiedenis online, waarna de reacties van klasgenoten via Facebook snel volgen. Roosterwijzingen checken studenten vanuit hun bed met hun mobiel. Het kan daarom niet uitblijven dat de opkomst van sociale media, ook het onderwijs beïnvloedt. Ofwel in onderzoeksvragen: bieden sociale media kansen voor het onderwijs binnen Saxion? En waar dient bij de implementatie rekening mee gehouden te worden?

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden hebben we allereerst de belangrijkste resultaten uit eerder onderzoek naar het gebruik van sociale media uiteengezet in een literatuuronderzoek. Maar wat blijkt nu? We hebben literatuur gevonden over de toepassingen van sociale media in het onderwijs, maar niet over het gebruik van sociale media in het onderwijs. Daarom zijn we in dit onderzoek met contactpersonen ICT, docenten en studenten in gesprek gegaan. Enkelen onder hen staan positief tegenover het inzetten van sociale media op school, maar ook kritisch. Zij zien sociale media voornamelijk als communicatiemiddel tussen docenten en studenten. De voornaamste belemmeringen die docenten en studenten aangeven voor het gebruik van sociale media, is dat de grens tussen onderwijs en privé vervaagt. Docenten en studenten geven hierbij aan dat ze school en privé graag gescheiden willen houden. Ook is opvallend dat docenten en studenten die zelf actief gebruik maken van sociale media enthousiast zijn over het gebruik binnen het onderwijs, terwijl docenten en studenten die minder of geen ervaring hebben negatief zijn over de inzet van sociale media.

Het lijkt erop dat docenten en studenten binnen Saxion nog onvoldoende op de hoogte zijn van de voordelen die de inzet van sociale media in het onderwijs kan opleveren. Dit betekent dat het van belang is om docenten te informeren over de pedagogische/didactische functionaliteiten van sociale media en hoe deze te integreren zijn in het onderwijs. Zo bestaat er bijvoorbeeld in Facebook de functionaliteit om aparte en afgeschermd profielen te openen om zo privé en school gescheiden te houden.

Maar om als Saxion uitspraken te kunnen doen over de mogelijkheid en zinvolheid van sociale media in het onderwijs is het belangrijk om samen met docenten en studenten te experimenteren met sociale media. Zo is het goed als docenten en studenten beschikken over feiten over wat werkt en niet werkt met sociale media in het onderwijs door er op kleine schaal mee te experimenteren, voordat Saxion besluit sociale media wel of niet in het onderwijs in te voeren. Daarom zijn we op dit moment door middel van verschillende pilots, bijvoorbeeld een iPad pilot binnen de Academie Pedagogiek en Onderwijs en een Twitter pilot binnen de Academie Creatieve Technologie, samen met docenten en studenten aan het experimenteren met sociale media in het onderwijs. Aan de hand van (systematische) evaluatiemomenten proberen we het gebruik en waardering onder studenten en docenten te evalueren. De pilots beogen uiteindelijk antwoord te geven op de vraag: wat werkt en wat werkt niet met sociale media binnen Saxion.

Wat uit het voorbeeld van Karin blijkt is dat we bij dit type ontwerpend onderzoek naar inzet van nieuwe technologie, noem het een onderwijsinnovatie, niet vanuit de observerende zijlijn kunnen opereren. Ook vanwege die vernieuwing en het beperkte of zelfs gebrek aan gebruik van sociale media in onze beroepspraktijk moeten we gebruik maken van onze eigen ervaringen en vooral op zoek gaan naar ervaringen met deze technologie in het onderwijs, maar ook buiten de onderwijspraktijk, bijvoorbeeld gebruik van sociale media voor privé-doeleinden.

In het begin van deze rede heb ik op basis van het betoog van Paul Schnabel al duidelijk proberen te maken wat in HBO onderzoek het belang en de waarde is van ervaringen van de beroepspraktijk. Het gebruiken van die ervaring is in dit onderzoek essentieel. Redeneren vanuit je ervaring in de beroepspraktijk vertoebelt als HBO onderzoeker wellicht je onafhankelijke blik, maar is noodzakelijk om tot een eerste bruikbare onderwijsinterventie te komen. In dit geval zoeken we met een literatuurstudie en expert-views bewijs, maar dit schiet echt tekort om samen met de beroepspraktijk onderbouwd in beweging te komen. We combineren dus onze onafhankelijke blik via literatuur en expert-view met onze eigen afhankelijke ervaringen en de ervaringen van collega's en docenten, om tot bruikbare en te onderzoeken onderwijsontwerpen te komen voor de pilots. We zijn mee-ontwerpers van de pilots, maar proberen ook onze onafhankelijke blik als onderzoeker te hebben en te houden door zo objectief mogelijk te kijken naar en te meten aan de ontworpen onderwijsinterventies. Dat moet en kan niet anders, om in Beweging te kunnen komen, bij gebrek aan Bewijs.

Kom verder. Saxion.

Kernkenmerken vanuit de wetenschap en de beroepspraktijk

Wetenschap		Beroepspraktijk
Onafhankelijkheid	↔	Afhankelijkheid
Zorgvuldigheid	↔	Snelheid
Controleerbaarheid	↔	Veranderlijkheid
Simulatie	↔	Realiteit
Transparantie	↔	Complexiteit

Zorgvuldigheid-Snelheid

Als onderzoekers proberen we altijd zorgvuldig te werk te gaan. Dat staat buiten kijf. De vraag is echter of de tijd die zorgvuldigheid vereist voldoende 'in lijn' gebracht kan worden met de snelheid waar de veranderende beroepspraktijk om vraagt.

Simone van der Donk en Jolise 't Mannetje geven een voorbeeld uit ons onderzoek naar de Excellentieprogramma's binnen Saxion, waarin duidelijk wordt hoe wij worstelen met zorgvuldigheid en snelheid als het gaat om het verkrijgen van evaluatiegegevens, zorgvuldig analyseren, en onderzoeksresultaten zo snel mogelijk bruikbaar maken voor de beroepspraktijk, in dit geval de Saxion Honoursprogramma's.

Bijdrage Jolise 't Mannelje & Simone van der Donk – Onderzoek Excellentieprogramma's

Excelleren is voor Saxion sinds 2008 één van de strategische kernpunten. Vanuit het landelijke Sirius Programma “Excellentie in het hoger onderwijs”, heeft Saxion in januari 2010 een subsidie gekregen voor de periode 2010-2013. Binnen deze periode ontwikkelen verschillende academies van Saxion Honoursprogramma's (HP's) voor excellente studenten.

In het schooljaar 2011-2012 zijn er negen HP's van start gegaan, er volgden toen 121 studenten een HP. In het schooljaar 2012-2013 zijn nog eens vier programma's gestart.

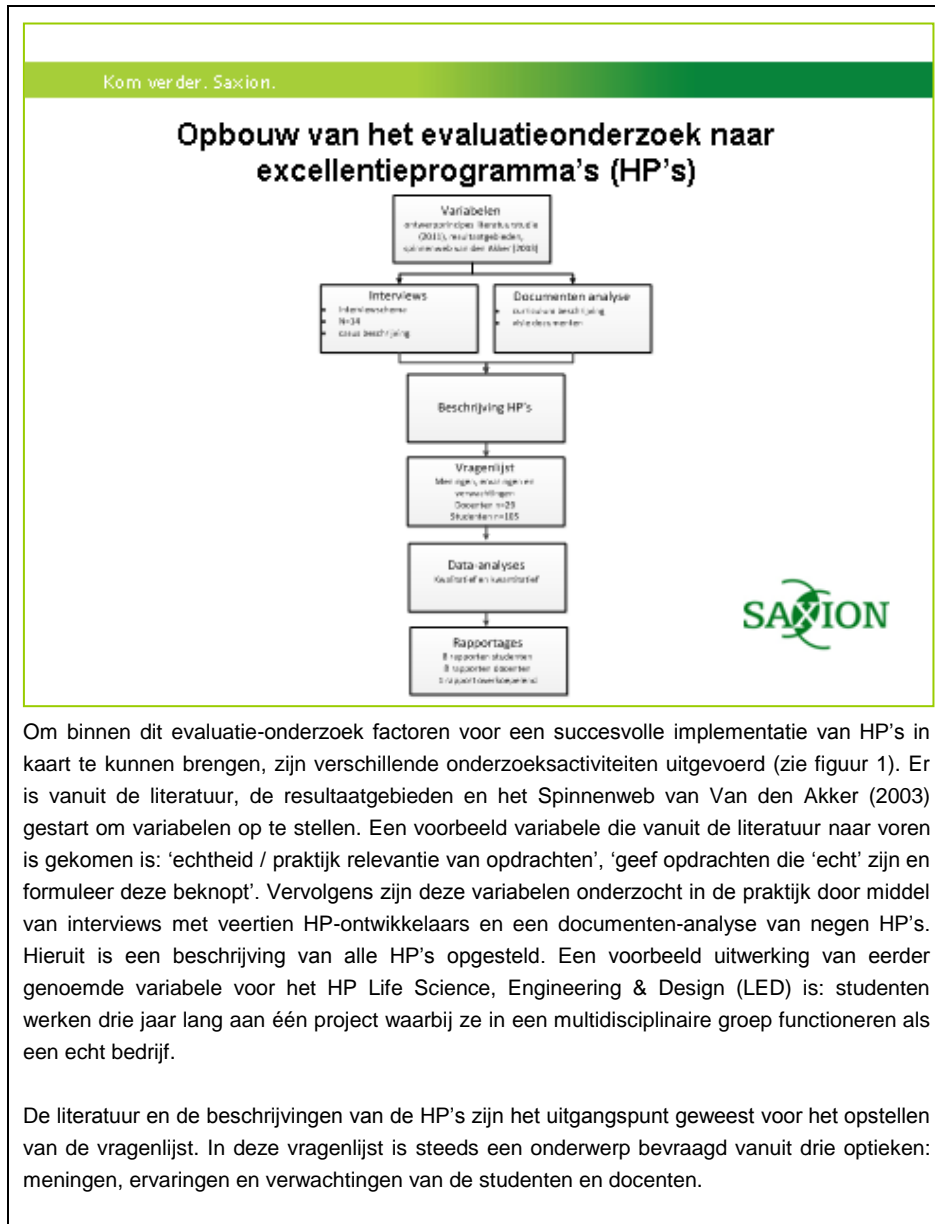
Aan ons lectoraat is gevraagd om het evaluatieonderzoek naar de programma's uit te voeren. Een belangrijk doel van onze onderzoeksactiviteiten is om met de onderzoeksresultaten de individuele programma's input te geven om hun HP verder te kunnen ontwikkelen. Verder moeten we in kaart brengen wat het project als geheel oplevert. Dat betekent dat we voor de uitdaging staan om zowel op programma-niveau, als over alle programma's heen bruikbare resultaten op te leveren.

We hebben er voor gekozen om zoveel mogelijk de kenmerken van de HP's in kaart te brengen, vanuit zowel een theoretisch kader als de eigen wensen van de HP's.

Zo zijn we in staat om op programma-niveau succesvolle implementatie van HP's te helpen bevorderen, maar kunnen we ook over HP's heen de verschillen en overeenkomsten laten zien. In deze opzet zorgt het snel terugkoppelen van onze onderzoeksresultaten voor ondersteuning van de programma's tijdens het ontwerpen en uitproberen.

Naast dit evaluatie-onderzoek dat door ons wordt uitgevoerd worden binnen het Saxion Programma Excelleren nog twee onderzoeken uitgevoerd. Binnen ons lectoraat wordt door Karin Truijten onderzoek gedaan naar het profiel van docenten in HP's en wij zijn nauw betrokken bij het promotieonderzoek van Janina Banis naar de kenmerken van excellente studenten, waarin een selectie-instrument wordt ontwikkeld voor studenten in HP's.

In het kader van deze lectorale rede focussen we op de uitvoering van het evaluatie-onderzoek. Tot nu toe zijn acht verschillende HP's geëvalueerd, met daarbinnen veertien programma-ontwikkelaars, 80 betrokken docenten en 121 studenten.

Een voorbeeld van deze driedeling is:

Kom verder, Saxion.

Vragen vanuit drie optieken

Meningen:

- **Mijn HP richt zich op de beroepspraktijk waar ik als gediplomeerde terecht kom**

ZIET MIJN ONNOS
 MIJN ONNOS
 NIETBAAL
 MIJN ONNOS
 ZIET MIJN ONNOS

Ervaringen:

- **Geef een *voorbeeld* van een activiteit in jouw HP waar dat uit blijkt:**

.....

.....

Verwachtingen:

- **Ben je *tevreden* over de mate waarin jouw HP zich richt op de beroepspraktijk?**
 - Ja
 - **Nee dit gebeurt te veel**
 - **nee dit gebeurt te weinig**

In totaal hebben 29 docenten en 105 studenten de vragenlijst ingevuld. Over het algemeen waren zij tevreden over het HP waaraan zij deelnamen of waarin zij werkten. U kunt begrijpen dat een afname van zo'n omvangrijke vragenlijst ook een bulk aan data oplevert. Data die voor ons als onderzoekers zeer interessant zijn om uitgebreid (statistisch) te analyseren. De behoefte vanuit de praktijk was om de resultaten van deze vragenlijst zo snel mogelijk hapklaar terug te koppelen aan de HP's, zodat zij hiermee hun programma konden aanscherpen. Om dit doel te realiseren hebben we de data in eerste instantie per HP zowel kwalitatief als kwantitatief beschreven.

Kom verder, Saxion.

Gestelde vraag

HP's zijn er niet voor niets. Zij moeten de studenten voldoende het hanteer- en gebruiksvaardig maken. Vanwege de groeiende bekendheid van LinkedIn, moeten de HP's daarbij anders zijn dan de reguliere opleidingen. Er is daarom te verwachten dat de studenten graag willen of het HP daarbij anders vinden dan hun reguliere opleiding.

Anders dan regulier

Figuur

HP	Percentage
HP1	2%
HP2	4%
HP3	15%
HP4	38%
HP5	45%

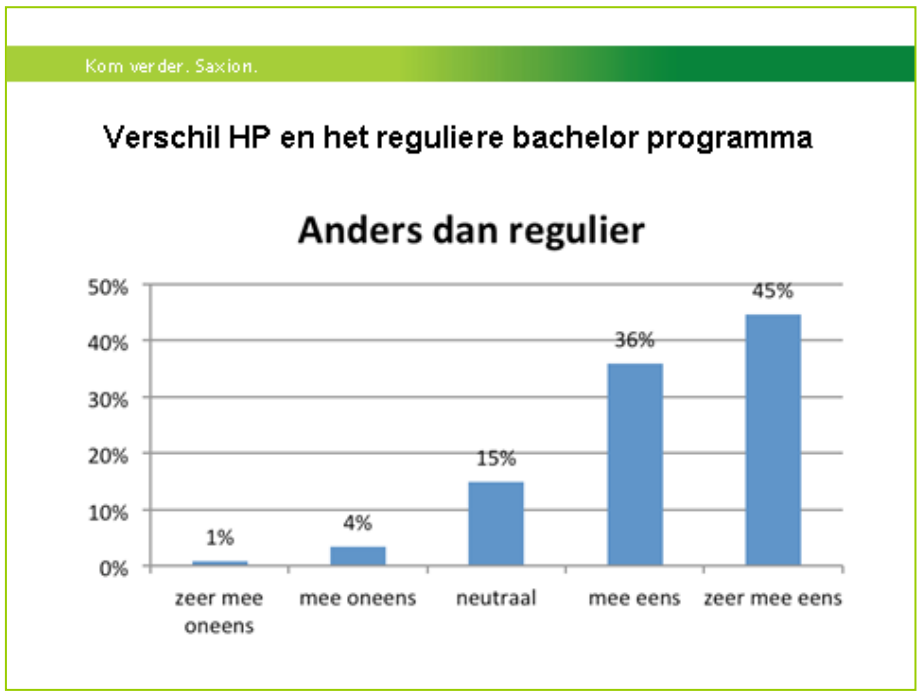
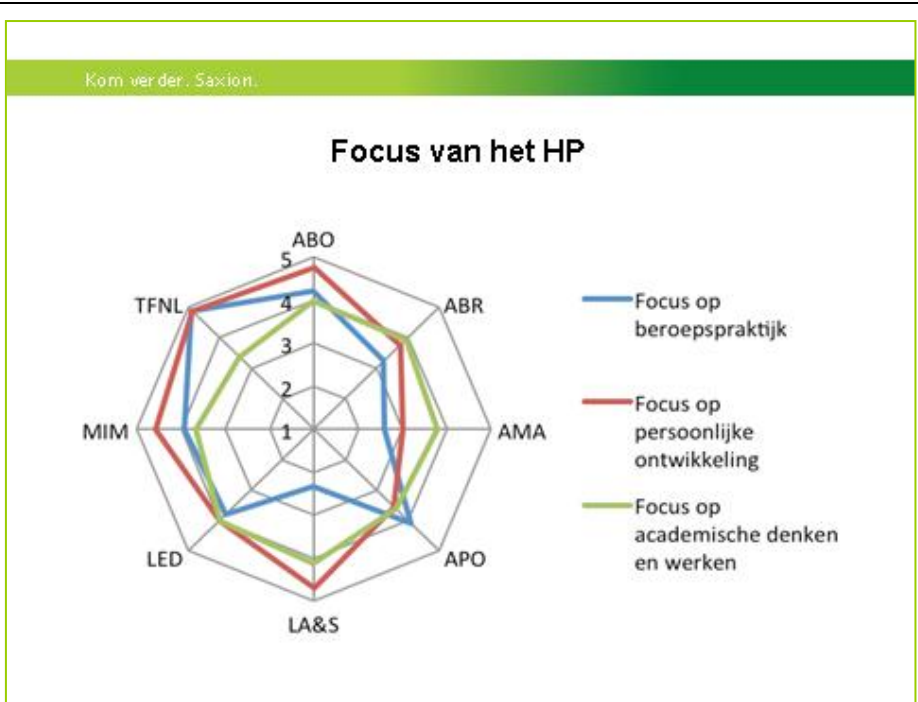
Tekstuele uitleg

Figuur 7: Daarbij wordt het HP of regulier bekeken. Zoals in Figuur 7 daarbij te zien is, vindt maar een zeer klein percentage het HP niet of nauwelijks verschillend van de reguliere opleiding. Het grote merendeel (totaal 87%) van de studenten geeft aan het 'wett' of 'ziet er niet te zijn met de mening dat het HP daarbij anders is dan de reguliere opleiding. Ook hier is gebruik van afzonderlijke rapportages nog afgezien van de gemiddelde beeld. De data analyse zijn geen opzettelijke verschillen getoond.

De structuur die we hiervoor hebben gebruikt is eerst de gestelde vraag beschrijven, daarna de uitkomsten in een figuur weergeven en vervolgens de uitkomsten verder toelichten.

Er zijn per HP twee rapportages geschreven: één met de analyses van de antwoorden van de studenten en één van de docenten. Dit leverde zestien afzonderlijke rapportages op.

Om een zo compleet mogelijk beeld te hebben van een heel studiejaar van de HP's is de enquête onder studenten en docenten aan het eind van het schooljaar, net voor de zomervakantie afgenomen. De acht rapportages met de studenten analyses hebben we binnen één maand, nog voor de zomervakantie, aan de HP's verstuurd. De rapportages van de vragenlijsten voor de docenten zijn direct na de zomervakantie verstuurd. Vervolgens hebben we de data van de verschillende HP's met elkaar vergeleken. Ook hierbij hebben we ons door de praktijk laten leiden door 'data-driven' de uitkomsten te analyseren. Dit houdt in dat we hebben gekeken welke uitkomsten bij een vergelijking van de programma's kenmerkend waren en welke programma's hiervan positief of negatief afwijken (waar mogelijk aangetoond met gemiddelde en standaard deviatie). Er is steeds gekozen voor het meest heldere figuur. Zo is bijvoorbeeld in beeld gebracht waar de verschillende programma's op focussen, op welke persoonskenmerken van studenten de HP's een beroep doen en of de HP's verschillen van de reguliere opleidingen.

Naast analyses per variabele zijn er statistische analyses uitgevoerd om verbanden tussen de variabelen te onderzoeken. Omdat deze uitkomsten niet direct veelzeggend of bruikbaar zouden zijn voor de praktijk zijn deze niet in de rapportages opgenomen.

Belangrijk is dat we met alle HP's in gesprek gaan om de uitkomsten uit de onderzoeksgegevens toe te lichten, maar vooral ook te horen van de HP's hoe zij die gegevens zien en interpreteren, en wat ze ervan kunnen gebruiken voor het verder ontwikkelen van hun programma. Tijdens deze gesprekken worden ook de uitkomsten van de vergelijking tussen de docent- en studentrapportages besproken.

Tot slot is er naast de zestien afzonderlijke en de vergelijkende rapportages ook een wetenschappelijke onderbouwing van de methodiek die is toegepast bij dit evaluatie-onderzoek geschreven. Bij het bespreken van de op te leveren rapportages met onze opdrachtgever voor dit onderzoek werd aangegeven dat de kostbare tijd om zaken wetenschappelijk te onderbouwen beter besteed zou kunnen worden aan één van de vervolgacties die meteen bruikbaar zou zijn voor de praktijk. Hieruit wordt duidelijk dat de bruikbaarheid voor de praktijk voorop staat en de wetenschappelijke onderbouwing van onderzoeksactiviteiten door de praktijk minder belangrijk wordt gevonden.

Kom verder. Saxion.

Kernkenmerken vanuit de wetenschap en de beroepspraktijk

Wetenschap		Beroepspraktijk
Onafhankelijkheid	↔	Afhankelijkheid
Zorgvuldigheid	↔	Snelheid
Controleerbaarheid	↔	Veranderlijkheid
Simulatie	↔	Realiteit
Transparantie	↔	Complexiteit

Deze laatste opmerking van Jolise en Simone is treffend voor waar onze opdrachtgever, de beroepspraktijk dus, om vraagt. Direct toepasbare hapklare brokken. Dat dat op een verantwoorde en onderbouwde manier gebeurt heeft ze alle vertrouwen in, zo zei ze mij, maar om daar nou een uitgebreide verantwoording van te krijgen heeft niet echt prioriteit. Wij zullen natuurlijk altijd die verantwoording blijven toevoegen aan ons onderzoek, maar dat daar vanuit de beroepspraktijk behoefte, en dus tijd en ruimte voor is is dus niet vanzelfsprekend.

Uit het voorbeeld van Simone en Jolise blijkt dat ontwikkelingen in de beroepspraktijk per definitie sneller gaan dan onderzoek kan bijhouden. Onze uitdaging is om met de onderzoeksresultaten het juiste moment te vinden om deze bruikbaar te kunnen laten zijn. Het zou maar zo kunnen zijn dat dat juiste moment slechts een week afligt van de dataverzameling. Inschatten hoe je met je onderzoek het beste de beroepspraktijk kan dienen vraagt daarmee om een onderzoeksontwerp dat voorziet in tijdige feedback aan de praktijk, maar ook in een heel flexibele houding in je onderzoeksaanpak. Anders gezegd: we kiezen bij voorkeur onderzoeksmethoden waarvan we de data snel kunnen analyseren, zodat we kort na de dataverzameling de belanghebbenden kunnen informeren over de resultaten. Dan hebben de resultaten een werkelijke kans op bruikbaarheid, op een grote impact.

Enige nuancering van dit standpunt is nodig. Vanzelfsprekend bepaalt de onderzoeksvraag wat de beste onderzoeksmethode is, en daarmee de tijd die nodig is om van dataverzameling tot resultaten te komen. Het punt dat we willen maken is dat in HBO onderzoek onderzoeksresultaten een directe invloed moeten hebben op de snel veranderende beroepspraktijk. In praktische zin vraagt dat om snelle analyse en

terugkoppeling, ofwel korte feedbackloops. We balanceren tussen beweging en bewijs. Het Bewijs moeten zo snel mogelijk bruikbaar gemaakt worden om de broepspraktijk verder te kunnen laten Bewegen, wat betekent dat het in eerste instantie vooral zal gaan om relatief eenvoudige, snel te checken beschrijvende data en beperkte en basale statistische analyses. We ervaren dat juist je beperken tot die door snelheid gedwongen eenvoud de bruikbaarheid oplevert die we zo graag willen. Vanuit het perspectief van snelle bruikbaarheid stellen we ons ook voorzichtig de vraag hoe zinvol, of beter, hoe bruikbaar diepgaandere en geavanceerde statistische analyses zullen zijn in HBO onderzoek vanuit het perspectief van Bruikbaarheid. Goethe wist het antwoord op die vraag al in 1802: 'In der Beschränkung zeigt sich der Meister', 'in de beperking toont zich de meester'. Er is dan geen sprake van een tegenstelling of dilemma. Zorgvuldigheid en snelheid gaan dan goed samen, door je, in elk geval in eerste instantie, te beperken tot de essentie.

Kom verder. Saxion.

**Kernkenmerken vanuit
de wetenschap en de beroepspraktijk**

Wetenschap	↔	Beroepspraktijk
Onafhankelijkheid	↔	Afhankelijkheid
Zorgvuldigheid	↔	Snelheid
Controleerbaarheid	↔	Veranderlijkheid
Simulatie	↔	Realiteit
Transparantie	↔	Complexiteit

Controleerbaarheid-Veranderlijkheid

Ik kom opnieuw even terug op Paul Schnabel tijdens de opening van het hogeschooljaar. Toen hij sprak over HBO onderzoek, de waarde van praktijkervaring 'practice based evidence' kon je dat eigenlijk vertalen met: 'het maakt uit *hoe* het werkt, maar belangrijker is *dát* het werkt'. Op de schaal controleerbaarheid-veranderlijkheid stellen wij onszelf de vraag of wij in ons HBO onderzoek niet nog meer volgens dat standpunt zouden moeten handelen. Daarmee bedoelen we dat we het praktijkonderzoek primair zouden moeten richten op het beantwoorden van de vraag (of bewijzen) *dat* iets werkt, en vervolgens *waarom* het

werkt. Doelen van ons praktijkonderzoek zijn het aantonen van de bruikbaarheid en onbruikbaarheid van een onderwijsinterventie, en die resultaten vertalen, opnieuw bruikbaar maken voor verdere verbeteringen en vernieuwingen in die beroepspraktijk. Als we met ons HBO onderzoek kunnen laten zien dat met een onderwijsinterventie inderdaad de gewenste verandering wordt gerealiseerd is het doel bereikt.

Kariene Mittendorff geeft een voorbeeld van ons onderzoek naar het implementeren van een onderwijsconcept gericht op het stimuleren van innovatief vermogen op het Deltion College in Zwolle, waarin ze ingaat op de grote veranderlijkheid en oncontroleerbaarheid van deze te onderzoeken beroepspraktijk.

Bijdrage Kariene Mittendorff – Onderzoek Triple T

Samen met Mark ben ik betrokken bij het project Triple T van het Deltion College in Zwolle. Triple T is een subsidieproject waarbij binnen de technische afdeling van het Deltion College in drie jaar tijd een aantal activiteiten wordt uitgevoerd om het onderwijs te verbeteren en meer innovatief te maken. Omdat in het huidige beroepsonderwijs leerlingen de competenties om te innoveren onvoldoende meekrijgen, staat binnen het project Triple T het stimuleren van een innovatiecultuur in het beroepsonderwijs centraal. Daarvoor worden verschillende leeractiviteiten ingezet om innovatie bij leerlingen te bevorderen, waaronder het uitvoeren van multidisciplinaire projecten waarbij verschillende opleidingsrichtingen zoals elektrotechniek, werktuigbouwkunde en installatietechniek samen aan het werk zijn om een innovatief product te maken.

Wij als lectoraat zijn bij het project betrokken om onderzoek te doen naar het innovatieproces en de effecten van het project. Het idee is dat wij als lectoraat kijken naar de uitvoering van de verschillende activiteiten en onderzoeken in hoeverre de docenten en leerlingen ook daadwerkelijk een innovatieve houding ontwikkelen. Dat is namelijk waar het project toe zou moeten bijdragen.

In eerste instantie zijn we natuurlijk begonnen met het opstellen van een onderzoeksplan en een theoretisch kader. Hoe definiëren we innovatief vermogen eigenlijk? We hebben op basis van een literatuuronderzoek een definitie opgesteld met daarin de volgende elementen: Flexibel, Initiatiefrijk, Creatief en vernieuwend, Samenwerkend en Toekomstgericht.

Kom verder. Saxion.

Elementen van innovatief vermogen

Innovatief vermogen	Stimuleren innovatief vermogen
Flexibel	Flexibiliteit stimuleren
Initiatiefrijk	Stimuleren tot nemen van initiatieven
Creatief en vernieuwend	Stimuleren tot creativiteit en vernieuwing
Samenwerkend	Stimuleren van samenwerking
Toekomstgericht	Stimuleren van toekomstgerichtheid

Om te meten hoe de docenten en leerlingen zich ontwikkelen ten aanzien van deze elementen, hebben we vragenlijsten ontwikkeld om effectmetingen te kunnen doen. We hebben bedacht wanneer we die vragenlijsten bij wie moesten afnemen om een zo betrouwbaar en valide uitkomst te garanderen. En waarmee we op het eind van het project dus kunnen kijken of er een ontwikkeling heeft plaatsgevonden ten aanzien van het innovatief vermogen van de deelnemers. Daarnaast hebben we afgesproken om bij de verschillende activiteiten of experimenten te gaan observeren om te kijken wat ze in de praktijk precies uitvoeren.

Ondertussen gebeurt er in het project echter ook van alles. De projectleiding is bezig met het opzetten van de activiteiten, probeert volgens het projectplan netjes alle docenten en leerlingen mee te krijgen en zet er op in dat er ook daadwerkelijk aan de beoogde activiteiten wordt gewerkt. De werkelijkheid verloopt echter niet precies zoals er in het projectplan is beschreven. Het blijkt dat er voor de uitvoering van de projecten veel minder leerlingen beschikbaar zijn, de docenten zijn niet uitgeroosterd om de activiteiten te vervullen, deadlines worden verschoven en leerlingen en docenten zijn er soms wel en soms niet. Zo bleek dat we ineens maar 8 leerlingen hadden die mee gingen doen in de projecten, waarvan er op het eind zelfs nog maar 5 aanwezig waren bij de eindmeting.

Kom verder. Saxion.

Dilemma's Triple T

Voorbeelden:

- Docenten die mee zouden werken, werken niet (of veel minder) mee
- Leerling aantallen zijn veel minder (8 nulmeting, 5 eindmeting)
- Deadlines worden verschoven
- Wat meten we precies, als we zelf de noties omtrent innovatief vermogen, 'er in stoppen'?

Dat betekent dat wij als lectoraat ineens met hele andere zaken te maken krijgen die niet zo goed passen bij het onderzoeksplan dat we hadden opgesteld. Veel minder leerlingen betekent veel minder mogelijkheden tot statistische analyses. Docenten die er wel of niet zijn, in hoeverre is het zinvol om die dan mee te nemen in de metingen? Op welk moment moeten we nu precies die vragenlijsten afnemen, als er telkens met deadlines geschoven wordt? In deze veranderlijke en onzekere context moeten we als onderzoekers continu afwegingen maken om zo betrouwbaar en valide mogelijk onderzoek te doen. En dat is niet altijd makkelijk.

Daarnaast is het zo dat we als onderzoekers regelmatig in contact staan met de projectleiding en de projectgroep die het project uitvoert. We informeren hen over welke elementen voor innovatief vermogen van belang zijn en geven adviezen over de wijze waarop je dit kunt inzetten in de innovatieve projecten. Daarmee zou je kunnen zeggen dat het objectieve beeld van de onderzoeker wordt vertroebeld. Als we zelf namelijk de elementen waar wij op willen meten als het ware in het project 'stoppen', wat meten we dan precies?

Tegelijkertijd zien we ook dat we, in deze oncontroleerbare context, wel degelijk verandering ervaren, in de goede richting! Een voorbeeld daarvan is het volgende.

Een van de keuzes die we hebben gemaakt is om niet alleen maar vragenlijsten af te nemen om een bepaald effect te beoordelen, maar ook waarde te hechten aan de belevingen van de leerlingen zelf en hier dus met ze over in gesprek te gaan door middel van een interview. Het mooie is dat je daarmee heel veel diepgaande en aanvullende informatie krijgt. In de wellicht qua aantal weinig, maar kwalitatief veelzeggende interviews zien we dat leerlingen enthousiast zijn over het project, en heel duidelijk aan kunnen geven wélke dingen ze dan zo enthousiast en leergierig maken. Leerlingen geven bijvoorbeeld aan dat ze heel veel leren van de vrijheid die ze krijgen in de opdrachten. En dat ze daardoor vanzelf veel leren als het gaat om de competenties van innovatief vermogen, denk aan het nemen van initiatief, creativiteit of samenwerken. Daarmee krijgen we misschien wel geen gegevens voor een kwantitatieve effectmeting ten aanzien van de groei van innovatief vermogen vanuit een gecontroleerd experiment, maar we krijgen wel degelijk een beeld van hoe zij daar voor hun eigen gevoel in zijn gegroeid, én welke zaken zo waardevol zijn voor dat leerproces. Tot slot hebben we er door deze continu veranderende context, maar óók vanwege ons doel om de bruikbaarheid van onderzoek voor de praktijk te optimaliseren, voor gekozen om de komende anderhalf jaar dat het project nog duurt een echte kort cyclische ontwerpgerichte aanpak te hanteren en ons minder te focussen op de kwantitatieve effectmetingen. We kiezen er bewust voor om de komende maanden samen met docenten aan de slag te gaan om de projecten te verbeteren. We gaan echt met ze ontwerpen. En daarmee bundelen we hun inhoudelijke en creatieve expertise met onze eigen onderwijskundige en meer theoretische expertise. Hierdoor krijgen we wellicht een nog minder objectieve rol, maar kunnen we wel makkelijker inspelen op die bewegende praktijk, de praktijk nog beter helpen met bruikbare resultaten én krijgen we naar ons idee echt goed zicht op de situatie waarnaar we onderzoek doen. Door daarin heel transparant te blijven over onze eigen rol en de wijze waarop we data verzamelen dragen we zorg voor de validiteit van het onderzoek. En door achteraf met elkaar te reflecteren op de onderzoeksgegevens en daar op een hoger aggregatieniveau naar te kijken, krijgen we naar ons idee een onderzoeksresultaat dat zowel bijdraagt aan de praktijk maar ook de mogelijkheid biedt voor kennisontwikkeling richting andere scholen.

Kom verder. Saxion.

Kernkenmerken vanuit de wetenschap en de beroepspraktijk

Wetenschap		Beroepspraktijk
Onafhankelijkheid	↔	Afhankelijkheid
Zorgvuldigheid	↔	Snelheid
Controleerbaarheid	↔	Veranderlijkheid
Simulatie	↔	Realiteit
Transparantie	↔	Complexiteit

Kariene laat zien dat zaken in ons onderzoek vaak anders lopen dan voorzien. Zowel de te onderzoeken opleiding als wij moeten in dit voorbeeld voortdurend flexibel zijn, maar desondanks laten onze onderzoekresultaten zien dat er stappen worden gemaakt die in de richting wijzen van de gewenste verandering, in dit geval een verhoogd innovatief vermogen bij studenten en in de opleiding. Op de balans van beweging en bewijs zitten we hier eigenlijk nooit in een stabiele of relatief rustige positie. Als oplossing hiervoor kiezen we qua methodiek flexibel te zijn door vooral te werken vanuit beschrijvend onderzoek en gebruik te maken van eigen ontwikkelde onderzoeksinstrumenten. Beschrijvend onderzoek heeft de voorkeur vanwege het documenteren van de kenmerken van de gerealiseerde verandering en de kenmerken van de context van de verandering. Juist vanwege de niet-controleerbaarheid van de praktijk en de permanente veranderlijkheid ervan. Bij die beschrijving van de beroepspraktijk houdt het echter niet op. De beschrijving van de gedocumenteerde situatie stelt ons in de gelegenheid om in combinatie met resultaten van ander onderzoek in min of meer vergelijkbare situaties in de beroepspraktijk te proberen de verandering te verklaren.

Als praktijkonderzoekers proberen wij de beroepspraktijk dus persé niet te controleren ten behoeve van het onderzoek. We laten de beroepspraktijk echter ook niet ongemoeid. Met inhoudelijke of thematische kennis (in dit geval ons theoretisch kader van innovatief vermogen) , maar ook door het doen van het ontwerpend onderzoek zelf, bijvoorbeeld door evaluaties of reflecties hoe die innovatieve cultuur (verder) kan worden gerealiseerd, wordt de beroepspraktijk beïnvloed. Zo dragen

wij als praktijkonderzoekers zelf ook bij aan, en ondersteunen we veranderingen in, de beroepspraktijk. Als praktijkonderzoeker voeden we daarmee de beroepspraktijk met onze opgedane kennis, en genereren we kennis vanuit die beroepspraktijk door het uitvoeren van beschrijvend en waar mogelijk verklarend onderzoek.

Simulatie-Realiteit

In het HBO onderzoek kijken wij dus naar de beroepspraktijk. Dat is onze realiteit. Wat je aan die beroepspraktijk verandert, omdat dat handig is voor je onderzoeksopzet of de kwaliteit van je onderzoek, verandert dus ook onmiddellijk de realiteit in een afgeleide van de echte werkelijkheid: een simulatie. In ons praktijkonderzoek kijken we bij voorkeur naar de beroepspraktijk waarin we niets aanpassen omwille van het onderzoek. Of we participeren als onderzoekers in die beroepspraktijk en zijn ons bewust van onze invloed op die werkelijkheid. Een voor het onderzoek gesimuleerde (gecontroleerde) werkelijkheid (over)simplificeert de werkelijkheid en dat doen we dus bij voorkeur niet. Het gaat bij ons onderzoek om het begrijpen van de beroepspraktijk en het helpen realiseren van veranderingen in die beroepspraktijk.

Jolise 't Mannetje geeft een voorbeeld van een initiatief van ons lectoraat waarin we reële successen van onze beroepspraktijk willen inventariseren. Vanuit de gedachte dat het inventariseren en analyseren van deze inhoudelijke successen uit de onderwijsrealiteit tot inspiratie en verbetering kan leiden.

Bijdrage Jolise 't Mannetje – InspiratieSOS: Succes Ontmoet Succes

In traditionele onderwijsontwerpmethoden wordt over het algemeen uitgegaan van problemen: wat kan of moet beter? We brengen eerst uitgebreid in kaart wat het probleem is. Hiermee is onze focus bij aanvang al gericht op het negatieve. Voordat je aan een succesvolle innovatie kunt gaan werken, moet je eerst deze negatieve focus omzetten in een positieve.

Binnen ons lectoraat werken we zoveel mogelijk volgens de waarderende benadering, of in het Engels Appreciative Inquiry. De waarderende benadering gaat juist bij aanvang uit van het positieve: wat gaat goed, welke wensen leven er, wat is de kracht van een persoon, team of organisatie? We baseren ons daarbij op literatuur van o.a. Masselink & Ijbema (2011) en Van Domburg (2008). Door deze positieve insteek kom je op een andere manier tot vruchtbare ontwikkelingen.

Kom verder. Saxion.

www.inspiratieSoS.nl

inspiratie s.o.s. Succes Ontmoet Succes

vertel lees analyseer

Inloggen

succesverhalen

succes

Welkom op de website van Inspiratie SoS. Je kunt hier professionele succesverhalen lezen en je eigen succesverhaal toevoegen, delen en analyseren. Op die manier kun je jezelf en anderen inspireren met succes! Wil je meer weten over de gedachte achter en werkwijze van deze site? Bekijk dan het filmpje links op deze pagina. Je kunt ook meteen jouw succesverhaal delen door hieronder te klikken op 'Schrijf hier je succesverhaal'.

Schrijf hier je succesverhaal

Laat u inspireren en inspireer anderen. Neem zelf ook een kijkje!

Een van de initiatieven waarin wij uitgaan van het waarderend perspectief is InspiratieSoS. InspiratieSoS is een website waarop wij succesverhalen willen verzamelen. Zoals de naam al aangeeft willen we mensen *inspireren*. Iedereen kan zijn eigen succesverhaal op een kladblok of met een vragenlijst schrijven of opnemen op video. Vervolgens kunnen anderen dit verhaal lezen of bekijken en er een reactie op geven. We hopen dat mensen zich hiermee bewuster worden van hun eigen successen en anderen hiermee kunnen inspireren.

Maar, we willen nog een stap verder gaan. Zoals u kunt zien is de knop 'analyseer' nog niet beschikbaar. Dit onderdeel van de website is in ontwikkeling. Bovendien heb ik de 'SoS' uit de naam nog niet toegelicht. SoS staat voor *Succes ontmoet Succes*. We willen mensen namelijk ook de mogelijkheid geven om hun succesverhaal te analyseren, in interactie met anderen. Mensen kunnen elkaar via de website ontmoeten. In een gesprek dat gebaseerd is op de principes uit onder andere waarderende interviews en oplossingsgericht werken (o.a. Visser, 2011; Bannink, 2009; Masselink & Ijbema, 2011), gaan mensen samen elkaars succesverhaal verder uitdiepen. Welke factoren hebben precies voor het succes gezorgd? Kunnen we deze succesfactoren benoemen? Kun je deze succesfactoren vaker inzetten om nog meer succeservaringen te beleven?

Inspiratie SoS is dus een website die volop in de realiteit staat. We willen échte succesverhalen van échte mensen verzamelen en mensen helpen zichzelf en anderen te inspireren. Als onderzoekers monitoren wij dit proces, ontwikkelen we de instrumenten die op de website worden ingezet en zijn we constant op zoek naar manieren waarop we mensen kunnen helpen hun successen sterker en vaker te beleven en in te zetten in hun beroepspraktijk.

Zoals u kunt zien is de website nog volop in ontwikkeling. We hopen dat u, met uw échte succesverhalen, een bijdrage wilt leveren en daarmee uzelf en anderen wilt inspireren. We nodigen u dan ook van harte uit om uw succesverhaal op Inspiratie SoS met anderen te delen. Heeft u eerst een beetje inspiratie nodig? Neem dan ook een kijkje op de website om de succesverhalen van anderen te lezen.

Kom verder. Saxion.

Kernkenmerken vanuit de wetenschap en de beroepspraktijk

Wetenschap		Beroepspraktijk
Onafhankelijkheid	↔	Afhankelijkheid
Zorgvuldigheid	↔	Snelheid
Controleerbaarheid	↔	Veranderlijkheid
Simulatie	↔	Realiteit
Transparantie	↔	Complexiteit

Met InspiratieSOS proberen we in eerste instantie een platform te bieden om de succesvolle realiteit van de onderwijspraktijk, maar ook daarbuiten, te kunnen tonen. Ons onderzoek zal zich gaan richten op het inventariseren van succeselementen voor het onderwijs. Vanuit de succesvolle onderwijsrealiteit willen we die succeselementen bruikbaar maken voor succes op andere plekken in de beroepspraktijk. Vanuit de Beweging van ons beroepenveld zoeken we Bewijs voor succes.

Kom verder. Saxion.

Kernkenmerken vanuit de wetenschap en de beroepspraktijk

Wetenschap		Beroepspraktijk
Onafhankelijkheid	↔	Afhankelijkheid
Zorgvuldigheid	↔	Snelheid
Controleerbaarheid	↔	Veranderlijkheid
Simulatie	↔	Realiteit
Transparantie	↔	Complexiteit

Transparantie-Complexiteit

De complexiteit van onze beroepspraktijk is niet te vangen in één onderzoeksdesign. We meten altijd slechts een deel van de bepalende variabelen, hoe uitgebreid ons onderzoek ook is. In sociaal-wetenschappelijk onderzoek en in het bijzonder in onderwijs(kundig) onderzoek is het onmogelijk variabelen te isoleren en controleren en tegelijkertijd recht te doen aan de complexiteit van die beroepspraktijk. Ook hebben we altijd te maken beleving en ervaringen van de deelnemers. Beleving en ervaring zijn per definitie interpretaties en dus subjectief. In termen van bewijs zijn de uitkomsten van HBO onderzoek niet een 'best-guess' maar wat je zou kunnen noemen een 'educated guess' of een 'intelligent-guess'. Die 'educated of intelligent guess' wordt bereikt door als methodiek zorgvuldig beschrijvend onderzoek toe te passen en uit te gaan van meerdere dataverzamelmethode om een betrouwbaar antwoord te krijgen op een onderzoeksvraag.

Kariene Mittendorff en Simone van der Donk laten een voorbeeld zien van ons onderzoek naar studieloopbaanbegeleiding binnen Saxion waaruit de complexiteit blijkt, maar we tegelijkertijd transparant beogen te zijn.

Bijdrage Kariene Mittendorff & Simone van der Donk – Onderzoek Studieloopbaanbegeleiding

Binnen Saxion zijn opleidingen actief bezig met het opzetten en uitvoeren van studieloopbaanbegeleiding (SLB). Een belangrijk onderdeel binnen studieloopbaanbegeleiding is het stimuleren van reflectie bij studenten. Het idee is dat studenten door SLB leren reflecteren op hun persoonlijke ambities en motieven waardoor zij bewustere keuzes kunnen maken voor hun toekomst. Door deze bewuste keuzes zouden ze zich meer verantwoordelijk moeten voelen voor hun persoonlijke ontwikkeling op het gebied van school en loopbaan. Jammer genoeg blijkt uit onderzoek dat deze doelen niet altijd worden behaald. Jongeren zijn 'reflectie moe', vinden reflecteren niet zinvol of voeren het alleen uit omdat het 'moet'. We kennen deze verhalen allemaal wel!

Om er achter te komen hoe studenten binnen Saxion reflecteren en hoe opleidingen hier binnen SLB mee bezig zijn, hebben we het afgelopen schooljaar ontwerpgericht onderzoek gedaan. Vijf opleidingen van Saxion wilden graag meedoen aan ons onderzoek. Om in kaart te brengen hoe studenten van hun opleiding reflecteren, en om samen te kijken hoe de SLB leeromgeving verbeterd zou kunnen worden.

Kom verder. Saxion.

Onderzoeksvragen onderzoek studieloopbaanbegeleiding (SLB)

- Welke *kenmerken* hebben de SLB programma's van de betreffende opleidingen en in hoeverre zijn deze kenmerken gericht op het stimuleren van reflectie?
- Wat is de *wijze van reflecteren* van studenten in de betreffende opleidingen?
- Welke *successen en gemiste kansen* kunnen we identificeren?
- Welke *ontwerpcriteria* kunnen we formuleren ten aanzien van een stimulerende leeromgeving voor zinvolle reflectie?

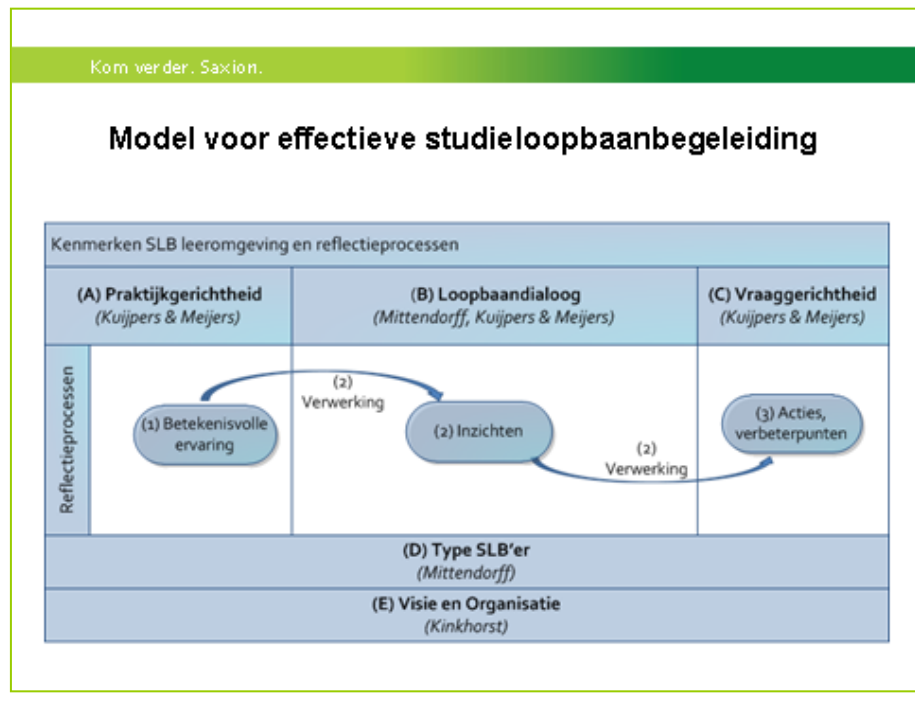
In ons ontwerpgerichte onderzoek stonden vier onderzoeksvragen centraal:

- Welke *kenmerken* hebben de SLB programma's van de betreffende opleidingen en in hoeverre zijn deze kenmerken gericht op het stimuleren van reflectie?
- Wat is de *wijze van reflecteren* van studenten in de betreffende opleidingen?
- Welke *successen en gemiste kansen* kunnen we identificeren?
- Welke *ontwerpcriteria* kunnen we formuleren ten aanzien van een stimulerende leeromgeving voor zinvolle reflectie?

Bij het beantwoorden van onze onderzoeksvragen liepen we tegen het dilemma 'transparantie' versus 'complexiteit' aan. Aan de hand van vier voorbeelden leggen we uit hoe wij met dit dilemma zijn omgegaan.

Voorbeeld 1

Waar we als eerste tegenaan liepen was hoe je een complex proces als reflectie inzichtelijk kunt krijgen. Reflectie is een veel gebruikt begrip in het onderwijs maar wordt op veel verschillende manieren ingezet en uitgevoerd. We hebben er voor gekozen om eerst eens in de literatuur te kijken hoe we dit proces konden concretiseren, om vervolgens de stappen van een reflectieproces visueel weer te geven.

Het reflectieproces bestaat volgens ons uit het omschrijven van een betekenisvolle ervaring (1), deze ervaring verwerk je tot bepaalde inzichten over jezelf (2) en die inzichten kun je weer verwerken tot verbeterpunten of actiepunten voor de toekomst (3).

We hebben daarnaast in de literatuur gezocht naar belangrijke kenmerken van de SLB leeromgeving die hierop van invloed zijn. Er is een aantal kenmerken, bijvoorbeeld uit de literatuur van Frans Meijers en Marinka Kuijpers, over het belang van praktijkgerichtheid, het voeren van een loopbaandialoog en de vraaggerichtheid van een opleiding. Daarnaast hebben we kenmerken toegevoegd over het type SLB'er en de visie en organisatie van SLB binnen de opleiding.

Voorbeeld 2

Om onze onderzoeksvragen te beantwoorden en grip te krijgen op het complexe proces van 'reflecteren', hebben we meerdere invalshoeken gebruikt waaronder verschillende methodes voor dataverzameling en data verwerking. Zo hebben we eerst per opleiding een documentanalyse uitgevoerd om het SLB curriculum in kaart te brengen. Vervolgens hebben we interviews afgenomen onder verschillende docenten van elke opleiding om te bespreken hoe ze SLB vormgeven. Om een beeld te krijgen van de wijze van reflecteren van studenten zijn per opleiding de reflectieverslagen of portfolio's van studenten geanalyseerd. Daarnaast is er tijdens de interviews gevraagd hoe zij reflecteren en wat hun beleving is ten aanzien van reflectie. Door deze brede manier van dataverzameling zijn niet alleen de belevenissen van respondenten in kaart gebracht maar ook de daadwerkelijk uitgevoerde reflectieprocessen zoals deze in de verslagen van studenten staan beschreven. We zullen een voorbeeld geven op welke manier dit is gebeurd:

Tijdens de interviews hebben we aan studenten gevraagd of alle drie de elementen bij SLB aan bod komen. Hieruit bleek dat dit niet altijd het geval was. Vaak werd er niet ingegaan op betekenisvolle ervaringen, of werd er niet gesproken over toekomstige acties. Vervolgens hebben we op dezelfde manier de reflectieverslagen bekeken. Bij het analyseren van de reflectieverslagen hebben we óók gekeken of alle drie de elementen wel aan bod kwamen. Hieruit bleek dat de studenten soms wel met een omschrijving van een ervaring komen maar dat het ze niet altijd lukt om tot inzichten te komen en echt relevante verbeterpunten voor de toekomst.

Voorbeeld 3

Om er voor te zorgen dat de uitkomsten van het onderzoek zo bruikbaar mogelijk voor de opleidingen zouden zijn hebben we de rapportages zo transparant mogelijk beschreven. Dit houdt in dat we per opleiding een specifieke rapportage hebben gemaakt met daarin citaten van studenten en docenten van hun eigen opleiding. Met deze citaten maken we de uitkomsten voor de opleiding betekenisvol, inzichtelijk en vooral ook herkenbaar. Tegelijkertijd hebben we, door de successen en gemiste kansen van de vijf opleidingen naast elkaar te zetten, per kenmerk uit het model algemene ontwerpcriteria geformuleerd. Met deze ontwerpcriteria geven we antwoord op onze onderzoeksvragen. Een voorbeeld ontwerp criterium voor het kenmerk loopbaandialoog is:

Als studenten bepaalde inzichten beschrijven in een verslag of tijdens het gesprek zelf, vraag dan duidelijk naar de ervaringen daar achter

Kortom, door een complex proces als reflectie transparant te maken hebben we het aan de hand van literatuur weten te concretiseren in een model. Vervolgens hebben we vanuit verschillende invalshoeken data verzameld en verwerkt om echt grip te krijgen op dat complexe proces en het proces van reflecteren transparant te krijgen. Tot slot hebben we deze data op een transparante en herkenbare manier gepresenteerd zodat deze bruikbaar zijn voor de opleidingen.

Voorbeeld 4

Tot slot stimuleren wij de transparantie over dit complexe onderzoeksthema door een interactieve website te ontwikkelen waar SLB'ers hun eigen leeromgeving en de bijdrage aan reflectieprocessen van studenten kunnen analyseren en aanscherpen. De site is bedoeld om de kennis uit dit onderzoek te delen binnen en buiten Saxion, maar ook om SLB'ers de mogelijkheid te geven hun eigen ervaringen te delen en inspiratie op te doen. De site heeft ook de functie van een platform waarop men op elkaars tips, ideeën en tools kan reageren. De kennis en ervaringen die op de site gedeeld worden, worden als data gebruikt voor het ontwerpgerichte onderzoek om de ontwerpcriteria verder te ontwikkelen. Met deze website willen we onze onderzoeksresultaten zo transparant mogelijk naar buiten brengen, en gaan we met SLB'ers de dialoog aan om het model samen aan te scherpen.

Kom verder. Saxion.

Kernkenmerken vanuit de wetenschap en de beroepspraktijk

Wetenschap		Beroepspraktijk
Onafhankelijkheid	↔	Afhankelijkheid
Zorgvuldigheid	↔	Snelheid
Controleerbaarheid	↔	Veranderlijkheid
Simulatie	↔	Realiteit
Transparantie	↔	Complexiteit

Bij het streven naar transparantie, maar recht willen doen aan de complexiteit van de praktijk, is een 'educated of intelligent guess' in HBO onderzoek het haalbare bewijs. Met het voorbeeld van ons SLB onderzoek hebben we willen laten zien dat we op basis van dit beschrijvende onderzoek van de complexe beroepspraktijk wel degelijk in staat zijn transparantie te bereiken. Niet door de te onderzoeken variabelen te isoleren en controleren, maar juist door recht te doen aan de complexiteit en vanuit verschillende invalshoeken, in dit geval de werking van het studieloopbaanbegeleidingsproces, in kaart te brengen. Er is dus geen sprake van een tegenstelling, maar een andere manier om tot transparantie te komen.

Tot zover onze voorbeelden. Met onze twee keer vijf kernkenmerken uit wetenschap en beroepspraktijk ontstonden onze vijf schalen. Op basis van deze vijf schalen, onze ervaringen en onze gemaakte keuzes komen we tot een aantal uitgangspunten die we voor onszelf als praktijkonderzoekers hebben opgesteld.

Kom verder. Saxion.

Uitgangspunten voor praktijkonderzoek

Onafhankelijkheid ↔ Afhankelijkheid

- Bepaal waarmee je onderzoek het meest gediend is: het mee-ervaren van de afhankelijkheden in de praktijk of een objectief-onafhankelijke blik.
- Blijf jezelf continue bewust van de automatische afhankelijkheid die je als praktijkonderzoeker hebt.

Zorgvuldigheid ↔ Snelheid

- Kies onderzoeksmethoden die snelle feedback naar de belanghebbenden mogelijk maakt, zodat de bruikbaarheid en dus de impact van het onderzoek wordt gemaximaliseerd.
- Zoek de balans tussen voor het onderzoek belangrijke/noodzakelijke onderzoeksmethoden en aansluiting bij de snelheid van de praktijk

Kom verder. Saxion.

Uitgangspunten voor praktijkonderzoek

Controleerbaarheid ↔ Veranderlijkheid

- Beschrijvend onderzoek als voorkeursvariant.
- Flexibel zijn qua onderzoeksmethoden vanwege hoge mate van veranderlijkheid van de beroepspraktijk

Simulatie ↔ Realiteit

- Geen veranderingen in de beroepspraktijk omwille van de onderzoeksofzet.
- Observatie en inventarisatie van de bepalende kenmerken van de beroepspraktijk of participierend onderzoek met bewustzijn van de eigen rol.

Kom verder. Saxion.

Uitgangspunten voor praktijkonderzoek

Transparantie ↔ Complexiteit

- Goed beschrijvend onderzoek waarbij je verschillende dataverzamelmethode combineert (triangulatie) om tot een betrouwbaar en valide transparant beeld van de beroepspraktijk te komen.
- Altijd precies laten zien hoe je iets hebt gedaan en hebt gemeten.
- Komen tot een 'educated guess' of 'intelligent guess' is het haalbare, en bewegingsgericht bewijs dat recht doet aan de complexiteit van de praktijk.

Met deze uitgangspunten en ook met de genoemde schalen zijn we absoluut niet compleet, en ook over de extremen van de genoemde schalen is zeker discussie te voeren. Echter voor de discussies en het bepalen van richtingen voor het op bruikbaarheid gerichte onderzoek dat we uitvoeren binnen ons lectoraat zijn ze absoluut bruikbaar. En in een aantal gevallen, zo merkten we, is er niet echt sprake van een tegenstelling of dilemma, maar blijken door zaken anders aan te pakken beide einden van de schaal prima samen te kunnen gaan.

We gaan er vanuit dat onze lijst zal groeien. Als lectoraat willen we bewust blijven omgaan met de dilemma's die we tegenkomen, zodat we steeds duidelijker krijgen hoe we als praktijkonderzoekers dat belangrijkste doel, het komen tot bruikbaarheid voor de beroepspraktijk kunnen bereiken.

In het laatste deel van deze rede wil ik kort de aanpak schetsen zoals we die proberen te volgen wanneer we gevraagd worden een onderzoek te doen, of zelf een onderzoek initiëren. We hebben dit de adoptie-participatie aanpak genoemd.

Kom verder. Saxion.

De adoptie-participatie aanpak voor praktijkonderzoek

Input:

Een vraag uit de onderwijspraktijk.

Aanpak:

Onderzoek en ontwerp in, en samen met de praktijk

Output:

Expertisevorming door en met de praktijk

Direct beschikbaar maken van toepasbare onderzoekresultaten

Komen tot een overkoepeld, generiek beeld

De adoptie-participatie aanpak

De adoptie-participatie aanpak beschrijft de belangrijkste uitgangspunten voor de wijze waarop wij pogen de bruikbaarheid van ons onderzoek te maximaliseren. In combinatie met de uitgangspunten zoals eerder geschetst geeft dat hopelijk inzicht in de werkwijze van ons lectoraat.

Ik blijf het zeggen: het gaat om bruikbaarheid in de beroepspraktijk. In ons werk is er vrijwel altijd sprake van een onderwijskundige ontwerp-vraag. Iets moet veranderd of verbeterd worden in het onderwijs. Om te komen tot een goed onderwijskundig ontwerp is onderzoek een absolute vereiste. Het gaat dus om het combineren van Onderzoeken en Ontwerpen. Ontwerpen en Onderzoeken gaan hand in hand. Onderzoekend Ontwerpen en Ontwerpend Onderzoeken dus.

Waar wij vanuit het lectoraat naar streven is de termen adoptie en participatie in ons werk in de praktijk te brengen. Eigenlijk komt het gewoon neer op samenwerken. We willen af van de gedachte dat onderzoek is voorbehouden aan ons als lectoraat en ontwerpen vooral in de beroepspraktijk moet gebeuren. Wat we proberen is om zowel het ontwerpen als het onderzoek van elkaar te adopteren, zodat wij als lectoraat participeren in ontwerp en de beroepspraktijk participeert in onderzoek. Wederzijds participeren door waar mogelijk elkaars uitdagingen te adopteren.

Input: een vraag uit de praktijk

De input voor de adoptie-participatie aanpak is een vraag of wens uit de onderwijspraktijk, welke door het lectoraat wordt geadopteerd. Praktijkvragen kunnen variëren van het uitvoeren van een onderzoek, een veranderproces begeleiden, ondersteuning geven of adviseren bij onderzoek door individuele docenten of docententeams etc.. Het moet daarbij gaan om een onderzoek of verandering in de reële dagelijkse onderwijspraktijk.

Een goed voorbeeld van onze beoogde werkwijze komt tot uitdrukking in het onderzoek dat we hebben uitgevoerd samen met het SLB onderwijsteam van de Hospitality Business School van Saxion. Zij hadden als vraag hoe zij hun Studieloopbaanbegeleidingsonderwijs zouden kunnen verbeteren en omvormen naar een leerlijn gericht op Persoonlijke Ontwikkeling.

Aanpak: Onderzoeksuitvoering in, en samen met de beroepspraktijk

Ons lectoraat probeert vervolgens de praktijkvraag of –opdracht zoveel mogelijk in de praktijk te onderzoeken of uit te voeren, samen met de direct betrokkenen. Het streven is om betrokkenen (vaak docenten en studenten) zo veel mogelijk bij het onderzoek of de ontwikkelingen te betrekken. Of beter nog; aan te haken bij initiatieven naar onderzoek en ontwikkeling vanuit de beroepspraktijk en deze vanuit het lectoraat te ondersteunen. De aanpak in het adoptie-participatiemodel houdt niet in dat er een vraag bij het lectoraat wordt neergelegd, het lectoraat die vraag onderzoekt en met het antwoord terugkomt. Het proces van vraag naar antwoord, of van opdracht naar ontwikkeling, verloopt altijd in en samen met de beroepspraktijk. Afhankelijk van het thema, de onderzoeks- of ontwerpzet en de expertise in de beroepspraktijk, kunnen de taken van ons lectoraat variëren. Voorop staat dat eigen initiatieven, zoals bijvoorbeeld de keuze van onderzoeksinstrumenten en behoeften vanuit de beroepspraktijk, zoveel mogelijk worden gestimuleerd en geactiveerd. We haken zoveel mogelijk aan bij de bestaande Beweging. Het lectoraat neemt in het proces delen van het proces voor haar rekening, waarbij de uitvoering waar mogelijk zoveel mogelijk door en samen met de beroepspraktijk plaatsvindt.

In het voorbeeld van de HBS, hebben we samen met het onderwijsteam de cyclus van het onderwijskundig ontwerpproces geheel doorlopen. We hebben bijvoorbeeld gezamenlijke inspiratiesessies gehouden, samen gewerkt aan het uiteindelijke onderwijskundige ontwerp en gezamenlijk bepaald hoe en wat evaluatief onderzocht moest gaan worden. Daarbij is er een voortdurende wisselwerking geweest tussen lectoraat en het onderwijsteam, waarbij we de beschikbare expertise van beide maximaal hebben geprobeerd uit te buiten. We hebben daar gebruik gemaakt van theorie en literatuur, maar ons tegelijkertijd laten inspireren door de jarenlange ervaring en expertise van het onderwijsteam op het gebied van studieloopbaanbegeleiding en professionele ontwikkeling en de krachtige nieuwe ideeën die daaruit voortkwamen.

Output: Expertisevorming door en met de praktijk ,direct beschikbaar maken van toepasbare onderzoekresultaten, komen tot een overkoepeld generiek beeld

De output van een onderzoek en ontwerpproces volgens onze adoptie-participatie aanpak kan heel divers zijn. We stellen ons de vraag of het opleveren van lijvige onderzoeksrapporten nou het beste middel is om onderzoeksresultaten naar de beroepspraktijk te brengen. In elk geval niet het enige! Dat we het onderzoek in en samen met de beroepspraktijk uitvoeren is een eerste bewuste maatregel om tot directe toepassing en expertisevorming in de praktijk te komen. Ook er voor zorgen dat het gebruikte onderzoeksinstrumentarium en de daarbij behorende analyses relatief eenvoudig en niet tijdrovend zijn zorgt voor de mogelijkheid van directe en korte feedback-loops. Bij voorkeur gaat die terugkoppeling gepaard met informatie over de follow-up van het onderzoek, over hoe de onderzoeksresultaten verder worden gebruikt of toegepast en welke maatregelen naar aanleiding van het onderzoek worden genomen. In het voorbeeld van de HBS heeft het lectoraat de uitkomsten van de evaluatie samen met het onderwijsteam besproken en hebben we samen nagedacht over mogelijke verbeteringen in de tweede ronde.

In onze voorbeelden van vanmiddag heeft u gezien dat de praktijkonderzoeken die we uitvoeren vaak case-based zijn en vooral maatwerk. Als lectoraat analyseren we die verschillende studies om waar mogelijk over een verzameling praktijkonderzoeken uiteindelijk iets te kunnen zeggen op een generaliserende, verklarende of misschien zelfs theorie ontwikkelende wijze. Om zo tot een overkoepeld en generiek beeld te komen. Het gaat ons bij praktijkonderzoek dus niet alleen om de specifieke veranderingen in de beroepspraktijk, maar vooral ook om daar bovenuit te kunnen stijgen. Het primaire streven van onze onderzoeks- en ontwerptaken is zo weliswaar gericht op Bruikbaarheid, maar beoogt uiteindelijk wel degelijk een bijdrage te leveren aan praktijktheorie over het onderwijs.

Kom verder, Saxion.

Overzicht huidige onderzoek/ontwerp projecten en onderwijs

Onderzoek/ontwerp projecten

- Effectieve studieloopbaanbegeleiding (Saxion)
- Excellentie programma's Saxion (Sirius)
- TripleT (ROC Deltion Zwolle - Platform beroepsonderwijs)
- Toetsgestuurd leren (5 HBO's - Surf)
- Gebruik van Sociale Media in het onderwijs (Saxion - ICTO)
- Opbrengsten van de eerste Saxion Ipad klas (Saxion - Pabo)
- InspiratieSOS.nl (Saxion -ICTO)
- Evaluatie Destination Development (Saxion - HBS)

Onderwijs

- Master Leren & Innoveren (Saxion APO-Transfer)
- Beroepstaak Leraar in Opleiding (Saxion - Pabo)
- Kennismaken met onderzoek docenten VO (Twente Sch. of Educ.)
- Didactische scholing Saxion docenten (Saxion APO - Transfer)
- Scholing Digitale Didactiek (Saxion - ICTO)

Dankwoord

Dames en heren, de beschikbare tijd is inmiddels al lang verstreken. Wat dat betreft verdien ik als onderwijskundig ontwerper absoluut een onvoldoende. De beschikbare 70 minuten waren echter niet voldoende om het verhaal dat we wilden vertellen helemaal rond te krijgen. Eigenlijk wilden we nog veel meer vertellen, bijvoorbeeld over het onderwijs, de master Leren & Innoveren die wij als kenniscentrum OnderwijsInnovatie verzorgen. Ik houd het voor nu maar bij een overzichtssheet van onze huidige onderzoeks- en onderwijsactiviteiten die u hier achter mij ziet.

Ik wil, nu aan het einde van deze rede, heel graag een aantal mensen bedanken die er voor zorgen dat ook ik in beweging ben, in beweging blijf en er voor zorgen dat het mogelijk is om me te kunnen en mogen bewegen in dit fantastische werk als onderwijs onderzoeker, onderwijs ontwerper en niet te vergeten ook als docent en begeider.

De eersten die ik wil bedanken zijn Jolise, Simone, Karin en Kariene. Met deze rede, de wijze waarop we ons hier vandaag samen hebben gepresenteerd heb ik willen duidelijk maken Dat we het werk in ons lectoraat samen doen. Ieder met z'n eigen speerpunten en vanuit onze eigen kwaliteiten, maar vrijwel altijd samen. Ik heb met deze loungebanken in een ietwat informele sfeer ook willen laten zien dat de sfeer is waarin we werken. Kariene, Karin, Jolise en Simone ik prijs me ongelooflijk gelukkig met jullie als collega's, en ik hoop dat het ons gegund is dat nog een heel behoorlijk periode samen te mogen doen.

Ook wil ik Ines Schell-Kiehl bedanken voor de prettige samenwerking en de mooie uitkomsten van haar verschillende studies in de eerste twee jaren van ons lectoraat.

Ik wil het College van bestuur van Saxion bedanken voor instellen van het lectoraat Innovatief en Effectief onderwijs. ik beschouw het als een voorrecht om daar lector van te mogen zijn.

Jan Auwke Diepenhorst, als voorzitter van de stuurgroep van van het kenniscentrum onderwijsinnovatie, dankjewel voor de bewegingsruimte die je me geeft om, in goed en nauw overleg met je, dit lectoraat naar eigen en gelukkig vrijwel altijd gedeeld inzicht te mogen runnen.

Collega's van het Kenniscentrum Onderwijsinnovatie, collega lectoren, kenniskringleden van de andere lectoraten en natuurlijk de secretariele ondersteuning. Dank voor jullie support en de wijze waarop we steeds meer naar elkaar toe bewegen om er een echt kenniscentrum van te maken. In onderwijs hebben we elkaar in onze master Leren en Innoveren die we als kenniscentrum ontwikkelen en verzorgen al heel mooi gevonden, en in de onderzoeksprojecten gaat dat vast ook steeds meer gebeuren.

Een enorm groot woord van dank ook aan alle docenten, studenten en projectpartners waar we zo intensief mee samenwerken. Dank jullie wel voor het vertrouwen dat we steeds van jullie krijgen om met jullie nieuwe, vaak bekostigde en gesubsidieerde trajecten in te mogen gaan. In deze rede heb ik willen aangeven dat die samenwerken essentieel is om tot bruikbaarheid te komen, maar het is vooral ook verschrikkelijk leuk en inspirerend om dat samen met jullie te mogen doen. De drie jaren dat ik nu heb mogen werken en bouwen aan dit lectoraat is voor mij persoonlijk ook nogal een wild bewegende tijd geweest. Buiten de support en het begrip van collega's binnen Saxion is er ook een aantal mensen in mijn privé omgeving om te bedanken, en die ervoor gezorgd hebben dat ik gelukkig weer in de juiste richting kan bewegen.

Ik heb vandaag proberen te schetsen hoe ik professioneel een ontwikkeling heb doorgemaakt. Manon, dankjewel voor de ruimte die je me altijd hebt gegund om in mijn werk te mogen hebben worden, en nu te kunnen zijn waar ik echt wil zijn.

Iedereen heeft zo zijn vangnetten nodig. Ik verkeer in de prettige omstandigheid dat ik fijne mensen om me heen heb om op terug te vallen. In goede, maar vooral ook in heel moeilijke tijden. Ludo, Remco en pap en mam. Jullie hebben geen idee welke rol jullie in de afgelopen periode voor me hebben gespeeld. Heel erg fijn, en heel erg bedankt.

Bewegen betekent durven. Lieve Erna, wat fijn dat we allebei gedurfd hebben elkaar op zulk innovatieve wijze te vinden. En wat mooi dat dat ons gelukt is.

Dames en heren, het ging vandaag over ontwerpen en onderzoeken, over bewegen en bewijs. De mooiste, beste en knapste ontwerpen die ik ooit heb voortgebracht zitten hier vooraan in de zaal. Lieve Meike en en lieve Aniek, wat fijn dat jullie ook vandaag weer zo dicht bij mij waren en wat hebben jullie je vanmiddag voortreffelijk gedragen. En nou moeten jullie in de bovenbouw al zo verschrikkelijk hard werken, en dan heb je een verdiende middag vrij, en dan moet je hier stil zitten. Wat super knap gedaan! Jullie mogen zometeen zoveel cola als je wilt.

Meike en Aniek zijn voor mij belangrijke inspiratiebronnen om voortdurend in beweging te zijn en te blijven. Het leven met hen is buiten superleuk en beregezellig er één waarin ik, samen met hen voortdurend aan het onderzoeken ben wat de beste weg is om vooruit te komen. Over opvoeden is best veel geschreven, er is best veel bewijs. Maar het meeste heb ik toch aan goed naar ze kijken en luisteren, en vooral aan de ervaring die ik als opvoeder inmiddels heb opgedaan. Vanuit die ervaring weet ik inmiddels wat voor ons samen wél werkt en wat niet en verzamel ik zo steeds meer ervaringsbewijs.

Met hen ben ik er nog lang niet. Gelukkig niet!. Wij zullen samen moeten blijven onderzoeken wat de beste manier is om verder te komen. Eigenlijk helemaal hetzelfde als we doen als ontwerpende onderwijsonderzoekers in het lectoraat Innovatief en Effectief Onderwijs. Samen met, en midden in onze beroepspraktijk. Om in het onderwijs vooruit te blijven kunnen komen zullen we moeten blijven ontwerpen. En we moeten blijven onderzoeken. Om bewust en in balans, vanuit bewijs en op zoek naar bewijs, te kunnen blijven bewegen. Dank u wel.